

DOI: 10.31617/3.2024(137)04
УДК 341.23:346.542]:061.1ЄС

ВОВЧЕНКО Олексій,
магістр, аспірант кафедри міжнародного,
цивільного та комерційного права
Державного торговельно-економічного
університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
o.vovchenko@knute.edu.ua

VOVCHENKO Oleksii,
Master, Postgraduate Student
of the Department of International,
Civil and Commercial Law
State University of Trade and Economics
Kyoto St., 19, Kyiv, 02156, Ukraine
ORCID: 0009-0003-4992-3914

ПРАВОВА ПРИРОДА МЕХАНІЗМУ РЕГЛАМЕНТУ ЄС ПРО ІНОЗЕМНІ СУБСИДІЇ

Регламент ЄС 2022/2560 про іноземні субсидії, що спотворюють внутрішній ринок, призваний нівелювати недостатню ефективність інструментів міжнародного торговельно-економічного права в захисті економічної конкуренції на внутрішньому ринку. Зокрема, спотворення економічної конкуренції відбувається за участю в публічних закупівлях чи в концентраціях суб'єктів господарювання, які отримали іноземні субсидії, тоді як у ЄС діють суворі правила державної допомоги. Саме тому в Регламенті 2022/2560 застосовано підходи, притаманні регулюванню надання державної допомоги суб'єктам господарювання з урахуванням специфіки іноземних субсидій. Статтю присвячено доведенню саме цього твердження, що зроблено шляхом детального порівняльного аналізу ключових положень Регламенту 2022/2560 та *acquis* ЄС у сфері державної допомоги. Аналіз посилений висвітленням спорідненості цілей, які має на меті Регламент та право державної допомоги. Особливу увагу приділено процедурі та підходам Європейської комісії з оцінки спотворюючого ефекту іноземних інвестицій та їх позитивного впливу на розвиток певної галузі економіки. Емпірична база представлена поки одним опублікованим рішенням Європейської комісії у справі з оцінки концентрації Emirates Telecommunications Group Company PJSC та PPF Telecom Group B.V. У результаті дослідження обґрунтовано висновок про складну правову природу Регламенту 2022/2560, який поєднує підходи права державної допомоги й інструментів зовнішньої торговельної політики. Незважаючи на певні паралелі із законодавством про державну допомогу, Регламент 2022/2560 демонструє суттєві відмінності у своїх положеннях, які ускладнюють його узгодженість із конкурентним законодавством, що діє на території ЄС, і створюють додаткові виклики для гармонізації контролю за іноземними субсидіями.

Ключові слова: конкурентне право, право ЄС, внутрішній ринок ЄС, публічні закупівлі, іноземні субсидії, захист економічної конкуренції.

LEGAL NATURE OF THE MECHANISM OF THE EU REGULATION ON FOREIGN SUBSIDIES

EU Regulation 2022/2560 on foreign subsidies distorting the internal market is designed to downgrade the insufficient effectiveness of international trade and economic law instruments in protecting economic competition in the internal market. In particular, distortion of economic competition occurs when participating in public procurement or in concentrations of economic entities that have received foreign subsidies, while strict state aid rules are applied in the EU. That is why Regulation 2022/2560 applies approaches inherent in the regulation of state aid to economic entities, taking into account the specifics of foreign subsidies. The article is devoted to proving just this statement, which was made through a detailed comparative analysis of the key provisions of Regulation 2022/2560 and the EU *acquis* in the field of state aid. The analysis is strengthened by highlighting the relationship between the objectives pursued by the Regulation and state aid law. Particular attention was paid to the procedure and approaches of the European Commission for assessing the distortive effect of foreign investments and their positive impact on the development of a certain sector of the economy. The empirical basis is presented so far by the only published decision of the European Commission in the case of assessing the concentration of Emirates Telecommunications Group Company PJSC and PPF Telecom Group B.V. The study substantiates the conclusion about the complex legal nature of Regulation 2022/2560, which combines the approaches of state aid law and foreign trade policy instruments. Despite certain parallels with state aid legislation, Regulation 2022/2560 demonstrates significant differences in its provisions, which complicate its consistency with competition law in force in the EU and create additional challenges for harmonizing control over foreign subsidies.

Keywords: competition law, EU law, EU internal market, public procurement, foreign subsidies, protection of economic competition.

JEL Classification: F12, K33, D41.



Copyright © 2024, Автор(и). Це стаття відкритого доступу, яка розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License 4.0 (CC-BY) Міжнародна ліцензія, (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Вступ

Державне субсидування суб'єктів господарювання є очевидною тенденцією останніх 15–20 рр., яка зумовлена фінансовою кризою 2008 р., пандемією COVID-19, широкомасштабним вторгненням РФ в Україну, боротьбою зі зміною клімату, геополітичними подіями, які негативно вплинули на стабільність ланцюгів постачання.

Значні обсяги державних субсидій позначаються на конкуренції та торгівлі. По-перше, вони часто спотворюють рівні ринкові умови, негативно змінюючи ринкову кон'юнктуру. По-друге, оскільки заходам із субсидування часто бракує прозорості, суперечки щодо субсидій є основним джерелом напруженості в торговельних відносинах, особливо коли вони сприймаються як прихована чи явна протекціоністська промислова політика. Такі розбіжності можуть і надалі призводити до зростання ризиків економічного націоналізму, державного втручання та/або протекціонізму (OECD, 2022).

Підтвердженням останньої тези стало прийняття Регламенту 2022/2560 про іноземні субсидії, що спотворюють внутрішній ринок (Regulation (EU) 2022/2560, 2022), спрямованого на недопущення спотворення економічної конкуренції на ринку ЄС з боку суб'єктів господарювання, які отримали субсидії від урядів держав, що не є членами ЄС.

Цей акт став органічним доповненням конкурентного законодавства ЄС у сфері контролю за концентраціями та публічних закупівель, розширюючи його повноваженнями Європейської комісії (ЕК) з оцінки учасників злиттів та поглинань, а також учасників тендерів через призму спотворення конкуренції за рахунок отримання іноземних субсидій.

Можна припустити, що обрання саме такого правового інструменту у сфері конкурентного права є фактом визнання неефективності Угоди СОТ про субсидії та компенсаційні заходи (Осіка та ін., 2019), а також інших засобів торговельної політики ЄС (Draghi, 2024). При цьому якщо подивитися більш широко на торговельно-економічну політику ЄС, то можна знайти підтвердження, що ЄС намагається "експортувати" своє право державної допомоги, включаючи положення щодо субсидій та державної допомоги в угоди про вільну торгівлю. Водночас такі угоди відсутні з державами, де значну роль відіграють державні підприємства та фонди і наявна практика державного субсидування (КНР, Саудівська Аравія, ОАЕ, Бахрейн, Катар).

Регламент 2022/2560 увібрав у себе підходи конкурентного права та торговельно-економічного права (Akritidis & Blancardi, 2023; Crochet & Gustafsson, 2021; Hornkohl, 2023; Frank, 2021), що робить дослідження правової природи його механізмів актуальним і важливим. Регламент 2022/2560 застосовується вже більше як рік, але тільки нещодавно ЕК опублікувала перший кейс його застосування – набуття компанією *Emirates Telecommunications Group Company PJSC* (OAE) європейського телекомунікаційного оператора *PPF Telecom Group B.V.* (Case FS.10001, 2024), що дає змогу предметно проаналізувати механізми Регламенту 2022/2560.

Методологічно дослідження полягає в доктринальному аналізі наукових джерел, які висвітлюють особливості Регламенту 2022/2560 (*Bourgeois & Geisel, 2024; Blockx & Mattiolo, 2023; Draghi, 2024; Modrall, 2024; Stas & Geisel, 2023*), інститут державної допомоги у праві ЄС (*Bailey & John, 2018; Hofmann, 2016; Smyrnova & Veselovskyi, 2022; Werner & Verouden, 2017*), *acquis* ЄС. Інформаційна база складається з аналітичних документів ЄК (*European Commission, White Paper, 2020*), *OECP* (*OECD, 2022*) та процедурних документів у справі *Emirates Telecommunications Group / Ppf Telecom Group*. Це дослідження доповнює наукову дискусію щодо правової природи механізмів Регламенту 2022/2560.

Гіпотеза дослідження являла собою припущення, що механізми, передбачені Регламентом 2022/2560, мають особливу правову природу, яка містить в собі риси конкурентного права й інструментів торговельної політики. З огляду на сформульовану гіпотезу викристалізувалася мета роботи – з'ясувати правову природу змістовних складових цього Регламенту щодо контролю за концентраціями та публічних закупівель.

Структурно стаття побудована так: у першій частині розкрито економічне обґрунтування контролю за субсидіями, висвітлюються чинники негативного впливу іноземних субсидій на економічну конкуренцію, після цього послідовно надано загальну характеристику Регламенту 2022/2560 та права державної допомоги. Ключова складова дослідження – детальний аналіз спільного і відмінного у підходах Регламенту 2022/2560 та права державної допомоги, який дав змогу прийти до обґрунтованих висновків щодо складної правової природи механізмів цього Регламенту.

1. Економічне обґрунтування контролю за іноземними субсидіями

Внутрішній ринок ЄС завдяки чотирьом основним свободам – вільному руху товарів, осіб, послуг і капіталів – став одним з найпривабливіших у світі для інвестицій, як з боку іноземних компаній, так і урядів третіх країн. Однак перед законодавцями ЄС постало питання контролю економічної діяльності, особливо з боку третіх країн, оскільки внески, які робилися урядами деяких країн, мали характер не інвестицій, а явних субсидій. Ось чому виникла потреба в контролі за субсидіями, зокрема іноземними, на внутрішньому ринку ЄС.

По-перше, існують економічні підстави для регулювання як державних, так і іноземних субсидій, оскільки обидва випадки призводять до втрати потенційних вигод, які могли б бути досягнуті без зовнішнього втручання на конкурентному ринку. Субсидії порушують нормальне функціонування ринку, що спричиняє неефективний розподіл ресурсів. Вони можуть перешкоджати процесу входу та виходу компанії з ринку, знижуючи його динамічну ефективність (*Werner & Verouden, 2017*). Це також призводить до того, що компанії, які мають

невисокий рівень конкурентоспроможності, залишаються на ринку завдяки фінансовій підтримці, витісняючи більш ефективних конкурентів. Отже, субсидії можуть знижувати загальну ефективність економіки ЄС.

Друге важливе питання – вплив субсидій на мотивацію їх отримувачів. Усвідомлюючи доступність фінансової допомоги, компанії можуть виявляти меншу схильність до інновацій або контролю за витратами. Це створює моральний ризик, при якому вони фокусуються на отриманні субсидій, а не на поліпшенні своїх продуктів або послуг. Для сильних компаній субсидії можуть зміцнювати їхні позиції на ринку, що призводить до подальшого спотворення конкуренції.

По-друге, контроль за субсидіями необхідний через їхній вплив на розподіл економічних вигод, особливо коли йдеться про транскордонні наслідки. Субсидії однієї країни можуть порушувати рівні умови конкуренції в інших країнах, спотворюючи конкуренцію на ринках ЄС (Werner & Verouden, 2017). Країни, які надають субсидії, зазвичай роблять це для підтримки власного економічного розвитку, а не для допомоги конкурентам на світових ринках. Це може спричинити "захоплення ренти", коли країни залучають міжнародні компанії шляхом надання субсидій, що створює несправедливі умови для інших країн і підриває їхній добробут. Така ситуація може зумовити "гонку субсидій", коли країни намагаються запропонувати найвигідніші умови для залучення компаній, що веде до економічної неефективності та потенційної глобальної кризи (Hornkohl, 2023).

Необхідність контролю над субсидіями полягає в їхній потенційній загрозі спотворення конкуренції, незалежно від того, надаються ці субсидії державами – членами ЄС чи третіми країнами. Європейське законодавство про державну допомогу вимагає, щоб держави-члени відмовлялися від надання субсидій, які можуть спотворювати внутрішній ринок. Регламент 2022/2560 доповнює ці механізми, запроваджуючи додаткові інструменти для захисту економічної рівноваги в межах ЄС, зокрема для мінімізації впливу іноземних субсидій.

ЄС прагне до регулювання як державної допомоги, так і іноземних субсидій з метою недопущення негативних трансграничних ефектів і мінімізації їхнього впливу на внутрішній ринок. Внутрішній ринок ЄС, як соціально-ринкова економіка, має бути відкритим та конкурентним, а державні субсидії можуть порушувати ці принципи, спотворюючи конкуренцію і торгівлю. Без контролю за субсидіями країни могли б підтримувати підприємства у такий спосіб, що це призводило б до неефективного використання ресурсів і порушення принципів вільної конкуренції. Це також могло б створити нетарифні бар'єри для торгівлі, що знову ж таки порушує фундаментальні свободи внутрішнього ринку ЄС (Hofmann, 2016).

Законодавство про державну допомогу та контроль за іноземними субсидіями є частиною загальної системи регулювання

конкуренції в ЄС. Його роль полягає не лише в захисті ринку від порушень, а й у стимулюванні сталого економічного розвитку через забезпечення рівних умов для всіх компаній. Без адекватного контролю за субсидіями з боку як держав-членів, так і третіх країн ЄС може стикнутися із серйозними економічними спотвореннями, що підризують його внутрішній ринок і конкурентоспроможність на світовому рівні.

2. Загальна характеристика Регламенту 2022/2560 про іноземні субсидії, які спотворюють внутрішній ринок

Регламент про іноземні субсидії, який діє з жовтня 2023 р., визначає повноваження ЄК та процедури оцінки впливу іноземних субсидій на конкуренцію в межах ринку ЄС. Для кращого розуміння цього правового інструменту розглянемо його ключові аспекти.

2.1. Поняття іноземної субсидії

Відповідно до ст. 3 Регламенту 2022/2560 іноземна субсидія визначається як прямий або непрямий фінансовий внесок, наданий третьою країною, який, по-перше, надає вигоду суб'єкту господарювання, по-друге, має селективний характер, тобто надається певному суб'єкту господарювання, групі суб'єктів господарювання або певному сектору економіки. Згідно зі статтею 1(2) сфера дії Регламенту 2022/2560 охоплює всі "іноземні субсидії, надані суб'єкту господарювання", зокрема й державним підприємствам, що займаються економічною діяльністю на внутрішньому ринку ЄС (*Regulation (EU) 2022/2560*, 2022). Поняття "фінансового внеску" тлумачиться достатньо широко, включаючи передачу коштів чи фінансових зобов'язань (капітальні вливання, гранти, позики, кредитні гарантії, фіскальні стимули, списання операційних збитків, прощення боргу, обмін боргу на акції або перенесення термінів погашення та ін.), відмову держави від надходжень (звільнення від оподаткування та ін.), надання товарів чи послуг або придбання товарів чи послуг.

2.2. Критерії спотворюючого ефекту іноземних субсидій

Спотворюючий ефект іноземних субсидій полягає в покращенні конкурентної позиції суб'єкта господарювання на внутрішньому ринку, тим самим створюючи передумови для фактичного або потенційного негативного впливу на конкуренцію на внутрішньому ринку (*European Commission, White Paper*, 2020). Також ст. 4(1) надає невиключний список критеріїв спотворюючого ефекту іноземної субсидії: розмір та характер субсидії; розмір, становище суб'єкта господарювання, включаючи його розмір і ринки, де він діє; рівень та динаміка економічної діяльності суб'єкта господарювання на внутрішньому ринку; мета й умови надання субсидії (*Regulation (EU) 2022/2560*, 2022).

Слід зауважити, що формулювання Регламенту 2022/2560 не презюмують спотворюючий ефект іноземної субсидії як такої, а

покладають на ЄК обов'язок із доведення й обґрунтування фактичного або потенційного негативного впливу на конкуренції. Ст. 5, своєю чергою, наводить перелік видів іноземних субсидій, які мають високу вірогідність спотворення конкуренції (безлімітна та безстрокова гарантія, субсидія суб'єкту господарювання, що перебуває у скрутному економічному становищі, цільова субсидія з метою здійснення концен-трації чи участі в публічних закупівлях).

2.3. "Модулі" недопущення спотворюючого ефекту іноземних інвестицій

Враховуючи потенційний негативний вплив іноземних інвестицій процедурно механізм Регламенту 2022/2560 складається із трьох модулів, які призвані надати ЄК необхідні важелі для недопущення спотворення конкуренції на внутрішньому ринку від іноземних субсидій.

2.3.1. Контроль за концентраціями

Відповідно до ст. 20 Регламенту 2022/2560 учасники концен-трації зобов'язані повідомити ЄК у таких випадках (*Regulation (EU) 2022/2560, 2022*):

- якщо загальна сума іноземних фінансових внесків, отриманих учасниками концентрації протягом останніх трьох років, перевищує 50 млн євро;
- принаймні один з учасників концентрації повинен бути зареєс-трованим на території Європейського Союзу та генерувати загальний оборот в межах ЄС, що перевищує 500 млн євро.

2.3.2. Контроль за публічними закупівлями

Згідно зі ст. 28 для участі в публічних закупівлях учасники зобов'язані повідомляти ЄК про отримання іноземних субсидій, якщо (*Regulation (EU) 2022/2560, 2022*):

- загальна сума іноземних фінансових внесків, отриманих учас-никами протягом останніх трьох років, перевищує 4 млн євро;
- сума контракту перевищує 250 млн євро або загальна вартість лотів, на які подається заявка, перевищує 125 млн євро.

2.3.3. Оцінка іноземних субсидій *ex officio*

Єврокомісія може оцінювати іноземні субсидії за власним рішенням з метою з'ясування можливого спотворюючого ефекту в таких випадках (*Regulation (EU) 2022/2560, 2022*):

- у ЄК є підозра, що іноземна субсидія може мати значний вплив на конкуренцію на внутрішньому ринку ЄС;
- ЄК отримує скарги або інформацію від третіх сторін, які вказують на можливий спотворюючий ефект субсидії;
- у рамках секторальних перевірок.

2.4. Наслідки доведення спотворюючого ефекту іноземної інвестиції

Якщо ЄК встановить, що іноземні субсидії мають спотворюючий вплив, вона може застосувати заходи, які містять зобов'язання суб'єкта господарювання надати третім особам доступ до своєї інфраструктури або ліцензійних активів; скорочення потужностей або присутності на ринку; продаж активів; повернення субсидій; скасування концентрацій тощо. Суб'єкти господарювання, щодо яких ведеться розслідування, також можуть самі запропонувати зобов'язання, щоб усунути занепокоєння ЄК.

3. Характеристика законодавства про державну допомогу в рамках ЄС

Законодавство про державну допомогу в рамках ЄС є фундаментальним інструментом регулювання конкуренції, що спрямований на забезпечення рівних умов функціонування внутрішнього ринку.

3.1. Значення та мета ст. 107 Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС)

Ст. 107(1) ДФЄС передбачає, що за деякими виключеннями, будь-яка допомога, надана державою-членом або за рахунок державних ресурсів у будь-якій формі, яка спотворює або загрожує спотворити конкуренцію шляхом надання переваг певним підприємствам або виробництву певних товарів, тією мірою, в якій це впливає на торгівлю між державами-членами, є несумісною з внутрішнім ринком.

Отже, метою ст. 107 ДФЄС є запобігання негативному впливу на торгівлю між державами-членами, який може виникати через надання державними органами фінансових чи нефінансових переваг, що спотворюють або загрожують спотворити конкуренцію, створюючи нерівні умови для суб'єктів господарювання або окремих секторів економіки (Bailey & John, 2018).

3.2. Допустимість надання державної допомоги

Незважаючи на те, що згідно із законодавством ЄС про державну допомогу, така допомога є апріорі забороненою і веде до спотворення конкуренції, все ж існують деякі випадки, коли вона може бути допустимою.

Відповідно до ст. 107(2) та 107(3) державна допомога може вважатися сумісною з внутрішнім ринком за певних умов. Зокрема, такою є допомога соціального характеру, яка надається окремим споживачам за умови, що її надання не супроводжується дискримінацією за походженням відповідних товарів. Крім того, сумісною визнається допомога, спрямована на ліквідацію наслідків стихійних лих або надзвичайних ситуацій.

Водночас сумісною з внутрішнім ринком також може бути визнана допомога, яка сприяє економічному розвитку регіонів із надзвичайно низьким рівнем життя, високим рівнем безробіття чи інших регіонів з особливими структурними, економічними або соціальними проблемами (Smirnova, 2023). До цієї категорії належить також допомога, яка сприяє реалізації важливих проєктів спільного європейського інтересу або усуває значну шкоду, заподіяну функціонуванню економіки держави-члена. Сюди ж входить підтримка, спрямована на розвиток окремих видів економічної діяльності, наприклад "зелений перехід", чи сфер економіки за умови, що вона не веде до спотворення торгівлі та не суперечить спільним інтересам в рамках ЄС. Аналогічно, підтримка культурного розвитку та збереження культурної спадщини визнається допустимою, якщо її вплив на торгівлю та конкуренцію в межах ЄС залишається мінімальним і не суперечить спільним інтересам. Нарешті, інші категорії допомоги можуть бути визначені як сумісні за пропозицією ЄК.

3.3. Економічна діяльність суб'єкта господарювання як критерій поняття державної допомоги

У ст. 107(1) ДФЄС підкреслюється здійснення саме економічної діяльності суб'єктом господарювання, який отримує державну допомогу. Своєю чергою, економічна діяльність визначається як "будь-яка діяльність, пов'язана з пропозицією товарів та послуг на певному ринку". Це означає, що будь-яка діяльність, яка включає продаж товарів або надання послуг, вважається економічною діяльністю, незалежно від того, хто її здійснює (Smirnova & Veselovskyi, 2022).

Отже, зважаючи на проаналізовані положення ст. 107 ДФЄС, можна зробити висновок, що, згідно із законодавством ЄС щодо державної допомоги, забороняється надання допомоги підприємствам, які провадять економічну діяльність, що може спотворити конкуренцію на внутрішньому ринку ЄС. Однак державна допомога для таких сфер, як освіта, охорона навколишнього середовища, розвиток малозабезпечених регіонів, а також допомога під час стихійних лих або криз (як-от пандемія COVID-19) не є забороненою, оскільки вона не спотворює конкуренцію і сприяє розвитку економіки, зміцненню торгівлі та підтримці балансу на європейських ринках.

4. Спільне у правовій природі Регламенту 2022/2560 та *acquis* ЄС у сфері державної допомоги

4.1. Мета регулювання

У проєкті Регламенту 2022/2560 вказана подвійна основа його прийняття: ст. 114 ДФЄС (забезпечення нормального функціонування внутрішнього ринку ЄС) та ст. 207 ДФЄС (спільна торговельна політика). Це абсолютно чітко відображає спрямування цього акта, застосовані

інструменти та підходи (*Blockx & Mattiolo, 2023*). Вихідною точкою системи державної допомоги ЄС є принцип, що субсидії, надані державами-членами для суб'єктів господарювання, зазвичай є забороненими, оскільки вони можуть спотворювати внутрішній ринок ЄС, створюючи несправедливі переваги для окремих суб'єктів господарювання. Регламент 2022/2560 поширює цю логіку на субсидії, що надаються третіми країнами, оскільки вони також можуть мати негативний вплив на конкуренцію всередині ЄС (*Hornkohl, 2023*).

Це проявляється в ключових поняттях та принципах Регламенту 2022/2560, які запозичені як з правил державної допомоги, що регулюють субсидії, надані державами – членами ЄС, так і з механізмів контролю за субсидіями в межах загальної торговельної політики ЄС.

4.2. Тлумачення поняття суб'єкта господарювання

Надання державної допомоги завжди адресується суб'єкту господарювання, що в конкурентному праві є дуже широким поняттям – "будь-який суб'єкт господарювання, що здійснює господарську діяльність, незалежно від юридичного статусу суб'єкта та способу його фінансування" (*Case C-41/90 Höfner, 1991*). У ст. 1(2) і 3(1) Регламенту 2022/2560 поняття іноземних субсидій включає "суб'єктів господарювання, що займаються економічною діяльністю на внутрішньому ринку", при цьому сам Регламент 2022/2560 тлумачення цього поняття не містить. Це може бути пояснено дотриманням позиції Суду ЄС у справах *T-443/08* та *T-455/08 Freistaat Sachsen and Others/Commission*, що поняття "суб'єкт господарювання" та "господарська діяльність" є ідентичними в усіх сферах конкурентного права, хай то будуть положення, що стосуються суб'єктів господарювання, чи положення, що стосуються держав-членів, оскільки всі ці положення сприяють досягненню однієї мети, а саме: створенню системи, яка гарантує, що конкуренція на внутрішньому ринку не буде спотворена.

Як і в приписах законодавства про надання державної допомоги, так і в положеннях конкурентного права ЄС загалом, які пізніше знайшли своє відображення у статтях Регламенту 2022/2560, найважливішим є встановлення того, що суб'єкт господарювання займався економічною діяльністю під час отримання та використання іноземної субсидії. Без встановлення такого факту буде неможливим застосування ЄК положень цього Регламенту через те, що діяльність такого підприємства жодним чином не могла спотворити конкуренцію на ринку ЄС.

Цілісна системна концепція захисту конкуренції, що включає законодавство про державну допомогу та іноземні субсидії, зважаючи на однакову важливість цих інструментів для внутрішнього ринку ЄС, безумовно, є аргументом на користь загального перенесення концепції суб'єкта господарювання з конкурентного права до правозастосування Регламенту 2022/2560, що потребує також узгодженого тлумачення цього поняття (*Hornkohl, 2023*).

Водночас слід зауважити на дотриманні принципу аналогії у тлумаченні та застосуванні поняття групи суб'єктів господарювання. Це може означати, що іноземні субсидії, надані материнській компанії за межами ЄС, наприклад у формі пільгового оподаткування, що надають вибіркові переваги материнській компанії, можуть підпадати під режим Регламенту 2022/2560, якщо ця субсидія через внутрішньогрупові операції використовується материнською компанією для фінансування дочірньої компанії, розташованої в ЄС (Hornkohl, 2023).

4.3. Спорідненість поняття державної допомоги та іноземних субсидій

Структурний аналіз понять державної допомоги (ст. 107 ДФЄС) та іноземних субсидій свідчить про тотожність, що продемонстрована в таблиці.

Таблиця

Іноземна субсидія	Державна допомога
Надана з боку третьої держави	Надана державою-членом
Являє собою фінансовий внесок від третіх країн	Надається за рахунок державних ресурсів держави – члена ЄС
Надає конкурентну перевагу	Надає конкурентну перевагу
Впливає на конкуренцію на внутрішнього ринку	Впливає на конкуренцію на внутрішньому ринку
Вибірковий підхід до надання	Вибірковий підхід до надання
Надає перевагу певному суб'єкту господарювання або виробництву певних товарів	Надає перевагу певному суб'єкту господарювання або виробництву певних товарів

Джерело: складено автором на основі положень Регламенту 2022/2560 та ст. 107 ДФЄС

4.4. Застосування концепції *de minimis*

У конкурентному *acquis* ЄС склалася концепція *de minimis*, яка означає, що його норми стосуються лише суб'єктів господарювання та господарських операцій, потенційно здатних вплинути на торгівлю між державами-членами (*Case 5/69 Völk v Vervaecke*, 1969), хоча застосування цієї концепції у розрізі державної допомоги є дискусійним (Bailey & John, 2018).

А втім, Регламент 1407/2013 про застосування ст. 107 і 108 ДФЄС до допомоги *de minimis* встановлює, що допомога невеликого розміру не вважається такою, що суттєво впливає на конкуренцію, і, відповідно, не підпадає під положення статті 107(1) ДФЄС. Поріг допомоги *de minimis* встановлений у 200 000 євро за будь-який трирічний період, для підприємств, що працюють у секторі дорожнього транспорту, цей поріг знижений до 100 000 євро. Цей Регламент містить положення про прозорість, що вимагають забезпечення точного розрахунку допомоги в момент її надання. При цьому держави-члени не зобов'язані повідомляти Єврокомісію про допомогу, яка відповідає умовам *de minimis*.

Однак вони повинні вести облік таких субсидій і забезпечувати, щоб їхній розмір не перевищував встановлений поріг.

Регламент 2022/2560 також включає в себе окремий механізм *de minimis*, зокрема, субсидія вважається несуттєвою, якщо загальна сума субсидії, отримана суб'єктом господарювання від третьої країни протягом трьох років, не перевищує 4 млн євро. Крім того, текст Регламенту 2022/2560 містить посилання на Регламент 1407/2013, встановлюючи, що іноземні субсидії одному суб'єкту господарювання, що не перевищують розмір допомоги *de minimis* від однієї держави протягом трьох років поспіль, не повинні вважатися такими, що спотворюють внутрішній ринок у розумінні цього Регламенту.

Концепція *de minimis* покликана зменшити адміністративне навантаження як на ЄК, так і на суб'єктів господарювання, які отримують незначні субсидії, і водночас забезпечити ефективний контроль за впливом іноземних субсидій на внутрішній ринок ЄС.

Механізм *de minimis* в обох правових інструментах ЄС має схожість у своєму основному призначенні – звільнення від адміністративного тягаря щодо субсидій, що не призводять до спотворення ринку ЄС. Водночас існують суттєві відмінності, пов'язані з процедурними аспектами, пороговими значеннями та підходами до аналізу.

4.6. Відповідальний Генеральний директорат Європейської комісії

Генеральний директорат з конкуренції ЄК відіграє ключову роль як у законодавстві про державну допомогу, так і в регулюванні іноземних субсидій. У кожному з цих напрямів діяльність Генерального директорату має свої особливості, зумовлені природою відповідних механізмів регулювання.

У законодавстві про державну допомогу Генеральний директорат відповідає за контроль і забезпечення дотримання ст. 107 і 108 ДФЄС, які регулюють державну допомогу. Генеральний директорат здійснює моніторинг допомоги, яку надають держави-члени, щоб гарантувати, що вона не створює необґрунтованих переваг і не спотворює конкуренції на внутрішньому ринку.

Основні функції Генерального директорату у цій сфері полягають у попередньому узгодженні надання допомоги, можливості початку процедури *ex officio* та визначенні сумісності допомоги з умовами, передбаченими у ст. 107(3) ДФЄС.

Генеральний директорат забезпечує дотримання правил, надаючи висновки про законність заходів державної допомоги або зобов'язуючи повернути незаконно надану допомогу.

У Регламенті 2022/2560 Генеральний директорат з конкуренції отримав нову роль, пов'язану з моніторингом субсидій, які надають треті країни.

Залучення одного і того самого директорату ЄК також підтверджує спорідненість правової природи Регламенту 2022/2560.

5. Відмінності між Регламентом 2022/2560 і законодавством про державну допомогу

Незважаючи на те, що Регламент 2022/2560 та законодавство про державну допомогу мають багато спільного, між ними також існує низка суттєвих відмінностей.

5.1. Оцінка спотворюючого ефекту іноземних субсидій (*balancing test*)

Ключову роль у застосуванні Регламенту 2022/2560 відіграватиме процедура *balancing test*, передбачена ст. 6. Хоча вона була задумана як спосіб узгодження із законодавством про державну допомогу, його структура суттєво відрізняється від підходів, що застосовуються у конкурентному законодавстві ЄС (*Hornkohl, 2023*).

У законодавстві про державну допомогу є чіткий принцип: якщо допомога відповідає умовам статті 107(1) ДФЄС, то вона вважається несумісною з внутрішнім ринком. Лише після цього оцінюється, чи застосовуються винятки, передбачені ст. 107(2) або (3) ДФЄС та Регламентами про групові виключення.

Натомість стаття 6(1) Регламенту 2022/2560 не встановлює правила, що іноземні субсидії апріорі вважаються такими, що спотворюють ринок. Їх оцінюють через призму процедури *balancing test*, що визначатиме ризик негативного впливу субсидії на внутрішній ринок (згідно зі ст. 4 і 5 Регламенту 2022/2560) та позитивного впливу на розвиток відповідної галузі економіки (*Stas & Geisel, 2023*).

Законодавство про державну допомогу передбачає, що субсидії держав-членів є несумісними з внутрішнім ринком, тоді як Регламент 2022/2560 передбачає проведення оцінювання. Ст. 107(2) та (3) ДФЄС визначають чіткий перелік умов, за яких надання державної допомоги не забороняється. Для іноземних субсидій таких виключень немає, окрім випадків, пов'язаних з ліквідацією природних чи техногенних катастроф.

ЄК має значну свободу в застосуванні оцінки спотворюючого ефекту іноземних субсидій, передбаченої у ст. 6 Регламенту 2022/2560, що дозволяє їй оцінювати, чи переважають негативні наслідки іноземної субсидії над позитивними, і приймати відповідні заходи для усунення спотворень на внутрішньому ринку. Такий підхід дає змогу враховувати індивідуальні обставини використання субсидії в кожному окремому випадку.

У законодавстві про державну допомогу також враховується баланс між позитивним і негативним впливом, але це відбувається на основі чітких критеріїв, визначених у ст. 107(2) та (3) ДФЄС, що встановлюють умови сумісності допомоги з внутрішнім ринком. Ці правила більш детально описують обставини та критерії, за яких компанії можуть отримувати допомогу.

На відміну від цього, в Регламенті 2022/2560 *balancing test* є менш структурованим, а його результат більшою мірою залежить від рішення ЄК.

Більше того, на відміну від державної допомоги, яка за замовчуванням заборонена (але може бути визнана сумісною за рішенням ЄК), іноземні субсидії не можуть бути заборонені, натомість ЄК уповноважена вживати відповідних заходів із недопущення спотворення конкуренції на внутрішньому ринку ЄС. Згідно зі ст. 6(2) Регламенту 2022/2560 заходи з усунення негативного впливу субсидії визначаються залежно від результатів процедури *balancing test* (Modrall, 2024).

З пресрелізу Єврокомісії щодо надання дозволу на концентрацію *Emirates Telecommunications Group Company PJSC (e&)* та *PPF Telecom Group B.V.* вбачається, що при поглибленому дослідженні цієї справи ЄК:

1) визначила форму надання іноземних субсидій (безлімітну державну гарантію від ОАЕ, а також інші форми субсидій для суверенного фонду ОАЕ, який здійснює контроль над учасником концентрації);

2) встановила, що іноземні субсидії, отримані *e&*, не призвели до фактичного або потенційного негативного впливу на конкуренцію в процесі придбання. *e&* була єдиним претендентом на набуття контролю над *PPF Telecom Group B.V.* і мала достатньо власних ресурсів для здійснення придбання, що відображало ринкову вартість об'єкта, тому іноземні субсидії не вплинули на результат процесу поглинання;

3) також визначила, що іноземні субсидії, отримані *e&* та її материнською компанією – суверенним державним фондом, могли призвести до спотворення конкуренції на внутрішньому ринку ЄС після концентрації. Відповідно до Регламенту 2022/2560 необмежені державні гарантії вважаються такими, що "з найбільшою ймовірністю спотворюють внутрішній ринок", а отже, можуть спотворити діяльність об'єднаного суб'єкта господарювання на внутрішньому ринку ЄС. Отже, іноземні субсидії, які отримували учасники концентрації, штучно покращили б спроможність суб'єкта господарювання, що утворився в результаті концентрації, фінансувати свою діяльність на внутрішньому ринку ЄС, зменшуючи ризики господарської діяльності, збільшуючи можливості для інвестицій в інфраструктуру та розширення спектра радіочастот. За таких умов суб'єкт господарювання, що утворився внаслідок концентрації, мав би кращі конкурентні переваги на ринку ЄС порівняно із суб'єктами господарювання, що не отримували іноземних субсидій;

4) прийняла зобов'язання *e&* та її материнської компанії з внесення змін до статуту *e&* щодо (а) дотримання загальних норм права банкрутства ОАЕ та незастосування безлімітної державної гарантії; (б) недопущення фінансування державним суверенним фондом економічної діяльності на внутрішньому ринку ЄС суб'єкта господарювання, утвореного в результаті концентрації; (в) повідомлення ЄК щодо майбутніх концентрацій за участю *e&*, які не належать до предмета регулювання Регламенту 2022/2560 (*Case FS.100011*, 2024).

5.2. Підходи *ex ante* та *ex post*

Іншим критерієм відмінності Регламенту 2022/2560 та права державної допомоги є момент регуляторної інтервенції (*Bourgeois & Geisel, 2024*).

Право державної допомоги опосередковує підхід *ex ante*, встановлюючи критерії допустимості державної допомоги, порядок нотифікації про надану державну допомогу, врегулювання компенсації витрат на надання послуг, що становлять загальний економічний інтерес.

Натомість Регламент 2022/2560 задіює підхід *ex post*, адже Європейський Союз не має можливості контролювати субсидії, надані третіми країнами, до їх фактичного надання, контроль у цьому випадку здійснюється після того, як субсидія вже надана компаніям, що здійснюють діяльність на території ЄС (*Bourgeois & Geisel, 2024*).

5.3. Складність застосування Регламенту 2022/2560 для ЄК та суб'єктів господарювання

Право державної допомоги є розвинутим та сформованим, створивши чіткі процедури нотифікації для держав-членів, а також детальні пояснення для суб'єктів господарювання, що отримують державну допомогу.

Водночас тягар збору та підготовки інформації про іноземні субсидії покладається на суб'єктів господарювання. Так, Імплементційний Регламент Єврокомісії (ЄС) 2023/1441 від 10 липня 2023 р. про детальні механізми проведення процедур Комісією відповідно до Регламенту (ЄС) 2022/2560 Європейського Парламенту та Ради про іноземні субсидії, що спотворюють внутрішній ринок (*Commission Implementing Regulation, 2023, July 10*), передбачає, що учасники концентрацій/публічних закупівель подають ЄК:

- детальну інформацію про кожний іноземний фінансовий внесок, що дорівнює або перевищує 1 млн євро, наданий учасникам концентрації протягом трьох років, що передували укладенню договору, оголошенню публічного конкурсу або придбання контрольного пакета акцій;
- інформацію, необхідну для оцінки того, чи можуть іноземні фінансові внески призвести до спотворення внутрішнього ринку ЄС;
- інформацію про можливий позитивний вплив іноземних субсидій.

Більше того, ЄК залишає за собою право вимагати додаткової інформації від суб'єктів господарювання.

Окрім цього, положення Регламенту 2022/2560 породжують деяку правову невизначеність у їх застосуванні. Хоча цей Регламент встановлює порогові значення для повідомлення, ЄК, як вже зазначалося, може ініціювати процедуру *ex officio*, навіть якщо порогові значення не досягнуті. Це створює труднощі для підприємств, оскільки вони не завжди можуть передбачити, чи стане їхня діяльність об'єктом уваги ЄК чи ні. Навіть невеликі субсидії можуть бути об'єктом розслідування, якщо їх сукупний вплив є значним для внутрішнього ринку ЄС.

Це змушує суб'єктів господарювання ретельно відстежувати всі форми державної підтримки, отриманої від третіх країн (*OECD*, 2022).

На відміну від законодавства про державну допомогу, яке регулює підтримку виключно від держав – членів ЄС, Регламент 2022/2560 поширюється на субсидії від третіх країн. Це ускладнює збір інформації для підприємств, оскільки вони не завжди мають доступ до деталей субсидій, наданих іноземними державами.

Регламент 2022/2560 передбачає період зупинення (*standstill*), що означає, що підприємства не можуть завершити концентрацію або виконати договір за результатами публічних закупівель до завершення оцінки іноземних субсидій ЄК. Це може затримати стратегічні угоди, збільшуючи ризики та витрати для бізнесу (*Hornkohl*, 2023).

ЄК також стикається зі значними викликами у використанні цього Регламенту, що ускладнює його застосування порівняно із законодавством про державну допомогу. У сфері державної допомоги ЄК контролює субсидії, надані лише державами – членами ЄС. У випадку іноземних субсидій ЄК повинна моніторити підтримку, надану третіми країнами. Це значно ускладнює збір і перевірку інформації, оскільки треті країни не зобов'язані співпрацювати з ЄК і надавати дані.

Також, на відміну від законодавства про державну допомогу, яке має тривалу історію застосування, Регламент 2022/2560 є новим інструментом. ЄК доведеться розробляти нові підходи до оцінки субсидій, визначення їх впливу та застосування санкцій.

5.4. Наслідки недотримання вимог Регламенту 2022/2560 та законодавства про державну допомогу

Невиконання положень Регламенту 2022/2560 та законодавства про державну допомогу тягне за собою різні санкції, спрямовані на усунення негативного впливу іноземних субсидій або державної допомоги на конкуренцію на внутрішньому ринку ЄС.

Суб'єкти господарювання, які не повідомляють Єврокомісії про іноземні субсидії або не дотримуються інших вимог Регламенту 2022/2560, можуть зіткнутися з такими наслідками (*Regulation (EU) 2022/2560*, 2022):

штрафи за порушення процедур повідомлення – якщо суб'єкт не надає повідомлення про концентрацію чи участь у державних закупівлях, що перевищують порогові значення, ЄК має право накласти штраф. Розмір штрафу може досягати 10% від загального річного обороту підприємства;

пеня за затримку – у випадку ненадання інформації у визначений термін або надання неповної або неправдивої інформації може нараховуватися пеня за кожен день прострочення.

Крім того, ЄК має право накласти компенсаційні заходи для усунення спотворення конкуренції у вигляді заборони концентрації, скасування угод, зобов'язання повернення субсидії, продажу певних активів, обмеження діяльності або обов'язку розкриття додаткової інформації.

У випадку порушення правил про державну допомогу основна відповідальність покладається на держави-члени, які надали допомогу, що суперечить положенням ст. 107(1) ДФЄС.

Якщо ЄК визнає допомогу незаконною (наприклад без попереднього повідомлення або схвалення), держава-член зобов'язана вимагати від підприємства повернення отриманих коштів. Повернення включає основну суму допомоги та відсотки, нараховані з моменту її отримання.

Якщо ж держава-член не виконує рішення ЄК про повернення допомоги, Єврокомісія може звернутися до Суду ЄС, який має право накласти штрафи на таку державу.

Отже, головна відмінність у разі недотримання конкурентного законодавства ЄС полягає у тому, що в положеннях Регламенту 2022/2560 тягар відповідальності за спотворення конкуренції покладається на суб'єктів господарювання, які використовували іноземні субсидії, а у законодавстві про державну допомогу такий тягар несе держава-член за надання спотворюючої допомоги.

Висновки

Захист внутрішнього ринку та забезпечення рівних умов для конкуренції – це важливі завдання, які ставить перед собою Регламент 2022/2560. Незважаючи на часткове запозичення принципів із права ЄС про державну допомогу цей Регламент демонструє суттєві відмінності, що свідчить про те, що він не являє собою прямого продовження або адаптації правил державної допомоги по відношенню до третіх країн.

У частині визначення іноземних субсидій Регламент 2022/2560 поступається чіткості та суворості підходу законодавства про державну допомогу. Водночас у процедурах оцінки впливу субсидій на ринок, застосуванні *balancing test* та інших процедурних аспектах Регламент 2022/2560 має ширший і складніший підхід, ніж чинне законодавство про державну допомогу, що діє на внутрішньому ринку ЄС. Це створює додаткові виклики для міжнародної торгівлі й обмежує можливості гармонізації контролю за субсидіями.

Альтернативний підхід до узгодження правил для внутрішніх і зовнішніх субсидій міг би бути досягнутий за допомогою правового інструменту, який передбачав би обов'язкове повідомлення про іноземні субсидії, які перевищують встановлений поріг, із подальшою їх оцінкою відповідно до принципів, застосовуваних до державної допомоги в ЄС. У разі виявлення порушень могли б застосовуватися компенсаційні заходи.

Однак наразі Регламент 2022/2560 через свої відмінності не зможе забезпечити повної узгодженості із законодавством ЄС про державну допомогу. Навіть інструмент *ex officio*, який дозволяє розпочинати розслідування без подання скарги, не компенсує ці прогалини, не кажучи вже про два інструменти, що ґрунтуються на обов'язкових повідомленнях.

Поки залишається сподіватися, що майбутні керівні роз'яснення з боку ЄК та судова практика внесуть ясність і сприятимуть більшому узгодженню з правом ЄС про державну допомогу. Наразі ж Регламент 2022/2560 і правила ЄС про державну допомогу залишаються радше паралельними, ніж взаємодоповнюючими механізмами.

Правова природа Регламенту 2022/2560 є складною, адже його положення поєднують як підходи права державної допомоги, так і інструментів зовнішньої торговельної політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCE

- Akritidis, V., & Blancardi, J. B. (2023). Analysis Of The Foreign Subsidies Regulation From An International Trade Law Perspective On Trade In Goods. *Global Trade and Customs Journal*, 10(18), 380–383.
- Bailey, D., & John, L. E. (Eds.). (2018). *Bellamy & Child: European Union law of competition*. (8th ed.). Oxford University Press.
- Blockx, J. P., & Mattiolo, P. (2023). The Foreign Subsidies Regulation: Calling Foul While Upping the Ante? *European Foreign Affairs Review*, SI, (28), 53–74. <https://doi.org/10.54648/eerr2023014>
- Bourgeois, K., & Geisel, B. (2024). Interview about the Foreign Subsidies Regulation with Eddy de Smijter, head of the European Commission's International Relations Unit within DG Competition. *Global Trade and Customs Journal*, 19(4), 210–215.
- Crochet, V., & Gustafsson, M. (2021). Lawful Remedy or Illegal Response? Resolving the Issue of Foreign Subsidization under WTO Law. *World Trade Review*, 20(3), 343–366.
- Draghi, M. (2024). The future of European competitiveness (Part B). *European Commission*. <https://commission.europa.eu/>
- European Commission. (2020, June 17). *White paper on levelling the playing field as regards foreign subsidies (COM 253 final)*. https://ec.europa.eu/competition/international/overview/foreign_subsidies_white_paper.pdf
- Emirates Telecommunications Group / PPF Telecom Group. Case FS.100011 (2024, September 24). European Commission. <https://competition-cases.ec.europa.eu/cases/FS.100011>
- Frank, M. (2023). The EU's new Foreign Subsidy Regulation on collision course with the WTO. *Common Market Law Review*, 60(4), 925–958. <https://kluwerlawonline.com/journalarticle/Common+Market+Law+Review/60.4/COLA2023070>
- Hofmann, H. C. H. (2016). State aid review in a multi-level system: Motivations for aid, why control it, and the evolution of state aid law in the EU. In H. Hofmann & C. Micheau (Eds.), *State aid law of the European Union*, 3–6. 1st edn.
- Hornkohl, L. (2023). Protecting the internal market from subsidisation with the EU state aid regime and the foreign subsidies regulation: Two sides of the same coin? *Journal of European Competition Law & Practice*, 14(3), 137–151. <https://doi.org/10.1093/jeclap/lpad005>
- Klaus Höfner and Fritz Elser v Macrotron GmbH, Case C-41/90, ECLI:EU:C:1991:161, par. 21 (1991). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61990CJ0041>
- Malte, F. (2023). The EU's new Foreign Subsidy Regulation on collision course with the WTO. *Common Market Law Review*, 4(60), 925–958.
- Modrall, J. (2024, August 21). *EU Commission expands foreign subsidies guidance*. Kluwer Competition Law Blog. <https://competitionlawblog.kluwercompetitionlaw.com/2024/08/21/eu-commission-expands-foreign-subsidies-guidance/>
- OECD. (2022). Subsidies, Competition and Trade, OECD Roundtables on Competition Policy Papers, No. 289. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/57a34bc6-en>

Regulation (EU) 2022/2560 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on foreign subsidies distorting the internal market. (2022, December 14). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R2560>

Smyrnova, K. (2023). Europäisierung des Wettbewerbsrechts: Grundsätze und Werte des fairen Wettbewerbs in der freien Marktwirtschaft in der EU und Assoziierungsabkommen mit der Ukraine, der Republik Moldau und Georgien. In S. Lorenzmeier, R. Petrov, & C. Vedder (Eds.), *Recht der EU-Außenbeziehungen*, 227–244. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-39514-7_10

Smyrnova, K. (2023). Europeanisation of competition law: principles and values of fair competition in the free market economy in the EU and association agreements with Ukraine, the Republic of Moldova and Georgia. In S. Lorenzmeier, R. Petrov, & C. Vedder (Eds.), *Law of EU external relations*, 227–244. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-39514-7_10

Smyrnova, K., & Veselovskyi, B. (2022). Candidate countries: Ukraine: Current jurisprudence in cases of state aid: Quo vadis or Europeanisation in action. *European State Aid Law Quarterly*, 21(2), 210–213. <https://doi.org/10.21552/estl/2022/2/16>

Stas, K., & Geisel, B. (2023). The Foreign Subsidies Regulation of the European Union: A New Instrument Levelling the Playing Field? *Global Trade and Customs Journal*, 10(18), 360–371. <https://doi.org/10.54648/gtcj/2023045>

Völk v. Vervaecke, Case 5/69, [1969] ECR 295 (1969). European Court of Justice. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:61969CJ0005>

Werner, P., & Verouden, V. (2017). Introduction – The Law and Economics of EU State Aid Control, Chapter 1. In Philipp Werner & Vincent Verouden (Eds.), *EU State Aid Control: Law and Economics* (pp. 7–41). 1st edn. Wolters Kluwer.

Осика, С. Г., Бакалінська, О. О., & Пятницький, В. Т. (2019). *Право Світової організації торгівлі – стрижень міжнародного торговельно-економічного права* (Т. 1). Київський національний торговельно-економічний університет.

Osyka, S. H., Bakalinska, O. O., & Piatnytskyi, V. T. (2019). *The Law of the World Trade Organization – the core of International Trade and Economic Law* (Vol. 1). Kyiv National University of Trade and Economics.

Commission Implementing Regulation (EU) 2023/1441 of 10 July 2023 on detailed arrangements for the conduct of proceedings by the Commission pursuant to Regulation (EU) 2022/2560 of the European Parliament and of the Council on foreign subsidies distorting the internal market (2023). https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_impl/2023/1441/oj

Конфлікт інтересів. Автор заявляє, що він не має фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не має відносин з державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору. З огляду на те, що автор працює в установі, яка є видавцем журналу, що може зумовити потенційний конфлікт або підозру в упередженості, остаточне рішення про публікацію цієї статті (включно з вибором рецензентів і редакторів) приймалося тими членами редколегії, які не пов'язані з цією установою.

Автор не отримував прямого фінансування для цього дослідження.

Вовченко О. Правова природа механізму регламенту ЄС про іноземні субсидії. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2024. № 6. С. 51–68. Серія. Юридичні науки. [https://doi.org/10.31617/3.2024\(137\)04](https://doi.org/10.31617/3.2024(137)04)

Надійшла до редакції 11.11.2024.

Прийнято до друку 22.11.2024.

Публікація онлайн 16.12.2024.